

**De geilnauer Zuurbonnen, een der voortreffelijkste minerale wateren van
Duitschland ... / uitgegeven door Dr. Marschall. Naar het Hoogduitsch.**

Contributors

Amburger, Johann Andreas August, 1750-1809.
Marschall, Dr.

Publication/Creation

Amsterdam : L. Van Es, 1815.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/zs42djn6>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

10853/P

III. 2. 2123

DE GEILNAUER

42600

ZUURBRONNEN,

EEN

DER VOORTREFFELIJKSTE MINERALE
WATEREN VAN DUITSCHLAND.

NIET ALLEEN OM DESZELFS VOORTREFFELIJKEN
SMAAK, MAAR OOK OM DESZELFS BIJZONDER
GENEESKUNDIG NUT,

onderzocht en beschreven

door wijlen

Dr. AMBURGER,

*Oppergeneeskundigen Raad en Apothekar te Offenbach,
en Lid van onderscheidene geleerde Genootschappen.*

Met nieuwe ervaringen van meerdere, de
praktijk uitoefenende, Geneesheeren uit
verscheidene streken verrijkt, en uit-
gegeven

door

Dr. MARSCHALL,

Vorstelijk Isenburgsch geheime Raad en Lijfarts.

NAAR HET HOOGDUITSCH.

TE AMSTERDAM, BIJ
LODEWIJK VAN ES,
1815.

(De prijs is ééne Stuiver.)

*Koninklijke
Bibliotheek
te's Hage.*

Wageningen
B.

ERVARINGEN VAN DE WERKING
VAN HET GEILNAUER
MINERAALWATER.

Ervaring is de grondslag, zoo wel van alle menschelijke kennis, als in het bijzonder van de Geneeskunde. Hoe meer ervaringen afzonderlijk zoo wel, als vereenigd, gedaan worden, des te rijker, uitgebreider, juister en vaster word onze wetenschappelijke kennis, en bijgevolg des te bruikbaar en algemeen nuttiger. Men rekent zich derhalve verplicht het publiek niet slechts, maar Geneesheeren de nieuwere ervaringen mede te deelen welke omtrent de weldadige werkingen van het Geilnauer Mineraalwater genomen zijn. Het is om die reden dat wij de belangrijkste, ons ter hand gestelde, oorspronkelijke verklaringen, woorde-lijk laten afdrukken en mededeelen.

Dus schrijft de Hoogleeraar GRÄFE in Berlin:
„ Onbekend met de werkingen van het geil-
nauer

„ nauer water ontbeert de Geneesheer in de
 „ rij der aangename en werkzame geneesmidde-
 „ len een der voortreffelijkste. Dr. AMBURGER
 „ heeft in zijn belangrijk geschrift de afzonder-
 „ lijke gevallen, waar dit, aan *Koolzuur* en *Na-*
 „ *tron*, zoo rijk mineraalwater met nut gebruikt
 „ kan worden, op eene genoegzame wijze uiteen-
 „ gezet. Ik maak hier met weinige woorden
 „ van die toestanden gewag, waarin ik hetzelfde
 „ met een bijzonder goed gevolg, gelegenheid
 „ had aan te wenden.”

„ Wij bezitten tot verkwikking onzer zieken, na
 „ zware operatien, middelen genoeg, maar alle
 „ worden door het water van de geilnauer bron
 „ overtroffen. Bij afwisseling zuiver, met fram-
 „ brozenazijn, oenig frambozenstroop of wijn
 „ vermengd, is het de aangenaamste verkwikking,
 „ de voortreffelijkste verfrisching voor de lijdens.
 „ Het stilt den dorst, vermindert de in de eerste
 „ dagen plaatsgrijpende koortsbewegingen, ver-
 „ mindert de hooger gespanne gevoeligheid, en
 „ is mij eene dagelijkse behoefte bij het ziek-
 „ bed geworden.

„ Bij aandoeningen der maag, welke met ver-
 „ zuring van het maagsap verbonden zijn, vinden
 „ wij in hetzelfde nog altijd vermindering, wan-
 „ neer al het overige te vergeefs aangewend
 „ werd. Ja ik kan meerdere voorbeelden aanvoe-

„ ren,

„ ren, waar hetzelfde alsdan eene volkomene her-
 „ stelling bewerkte, wanneer ieder ander middel
 „ mij begaf. Op de voordeeligste wijze werkt
 „ het in dit opzigt, gedurende het voorjaar, bij
 „ den aanvang van het warme weder. Ik laat
 „ hetzelfde 4-6 weken achtereen op de volgende
 „ wijze drinken, met een zoo veel mogelijk daar-
 „ bij gepaard dierlijk voedsel. Iederen morgen
 „ neemt de zieke, nuchter, een kop warme bouil-
 „ lon, drinkt een half uur daarna, terwijl hij
 „ zich in de opene lucht begeeft, een glas van
 „ het genoemde water, hetgeen omtrent 6 à 8
 „ oncen bevat, wandelt daarop een kwartieruurs,
 „ ledigt daarna het tweede, en na verloop van
 „ nog een kwartieruurs het derde.”

„ Lijders aan den steen drinken het bij volko-
 „ men gevormden steen, met verligting, kleine
 „ steenen in de nieren ontlasten zich. Tweemaal
 „ zag ik de steenwording geheel opgelost. In bei-
 „ de gevallen bevatten de afgescheidene steentjes
 „ zuiver piszuur. Drie zieken welke ik door
 „ middel van de steensnijding van den steen ver-
 „ lost had, drinken hetzelfde tot heden om voor
 „ de terugkering verzekerd te zijn. — Bij eenen
 „ hunner verrigtte ik de kunstbewerking zeer
 „ ongaarne, omdat de steenvoortbrenging onge-
 „ meen sterk was, gelijk men uit het, zich in verba-
 „ zende hoeveelheid, ontlastende gruis zien konde.

„ De hevigste pijnen waren alleen in staat de kunst-
 „ bewerking, ondanks de vrees voor eene spoedige
 „ wederhervoortbrenging des steens, te ondernemen.
 „ Bij het inbrengen van de tang was de blaas ge-
 „ heel met kleine en groote steenen opgevuld. De
 „ zieke dronk dadelijk na de kunstbewerking, da-
 „ gelijks eene kleine vlesch geilnauer water, gedeel-
 „ telijk bij het middag, gedeeltelijk bij het avond
 „ eten. Er zijn thans 3 jaren verlopen; noch gruis
 „ noch teekenen van eenen weder voortgebragten
 „ blaassteen verontrusten den met regt dankbaren
 „ vereerder van de heilaanbrengende bron.

„ De vermenging van dit water door hoogere
 „ Galvanische stroomen in de aarde, welligt met ei-
 „ gendommelijk leven voortgebragt, wordt nimmer
 „ door de kunst verkregen. Ik hoop dat meerdere
 „ Geneesheeren nauwkeurige proeven met dit
 „ middel zullen nemen.”

Dr. G R Ä F E.

*Gewoon Hoogleeraar in de Heelkunde
 aan de Berlijnsche Hoogeschool, enz.*

*Uittreksel uit eenen brief van den Heer
 Dr. V O I G T te Schwarzach bij Kulmbach.*

„ De ziekten, waarin zich het Geilnauer water-
 „ zeer heilrijk getoond heeft, waren jicht, het
 „ ZUUR

„ zuur in de maag, bij hypochondristen, moeije-
 „ lijke waterlozing bij eenen 86 jarigen man,
 „ en hoest met eene teringkoorts bij eene door
 „ veel kramen bijzonder verzwakte vrouw. Wij-
 „ ders deed hetzelfde zeer goede diensten bij
 „ eene bejaarde zwakke Dame, welke noch hee-
 „ te dranken, noch zelfs het gewone water ver-
 „ dragen konde; zij dronk het geilnauer water,
 „ als haren gewone drank, met gevoel van welbe-
 „ hagen. Met wijn vermengd, was hetzelfde voor
 „ vele gezonden, bij de groote hitte van den
 „ zomer van 1811 eene wezenlijke verkwikking.
 „ Met waarheid kan ik verklaren en verzekeren
 „ dat het geilnauer mineraal water een der beste
 „ minerale wateren is, hetgeen gezonden ver-
 „ kwikking, en vele zieken vermindering en ver-
 „ sterking verschaft.”

Uittreksel uit eenen brief van Dr.

MAURER te Rumpenheim.

Eene vrouw, ruim 40 jaren oud te S. — leed
 aan ongemakken in den onderbuik, zonder de
 oorzaak daarvan te kennen. Zij bevond zich op
 zekeren dag zeer ongesteld, had reeds eenige da-
 gen te voren somwijlen eenige glazen Geilnauer
 water gedronken, — en dezen dag dronk zij
 schier eene halve kruik, des avonds, 's nachts

ontstond er eene hevige braking en buikloop. Het gevolg van beiden was de ontlasting van een groot stuk van eenen lintworm. Zij had geen geneesmiddel hoegenaamd gebruikt. Den volgenden dag gevoelde zij zich zeer krachteloos, dan vond zich door iets krachtigs te gebruiken spoedig hersteld. Naderhand gaf ik haar nog verschillende werkzame middelen tegen den lintworm, zij ontlastte echter daarvan niet meer, en de vrouw bevindt zich tot heden geheel wel.

NIEUWE ERVARINGEN.

Men weet hoe veel woonplaats, luchtstreek, voedsels, levenswijze, gemakelijkheid en mogelijkheid om zich het noodig onderhoud te verschaffen; hoe veel godsdienstige, zedelijke, politieke, verstandelijke en andere, het volkskarakter vormende, omstandigheden en toestanden op het lichamelijk gestel der bewoonders in den gezonden en zieken staat invloed hebben, en dezelve schier individualiseeren. Er is zelfs geene groote afstand van streken noodig om een aanmerkelijk onderscheid waar te nemen. Deze eigendommelijke volksconstitutie is het voortbrengsel van de invloeiende omringing der uitwendige dingen en den grondslag niet slechts van eigendommelijke

volks

volks en plaatselijke ziekten, maar ook van de ontvangvatbaarheid voor de geneesmiddelen en de tegenwerking op dezelve.

De reizende Geneesheer, die de manier van praktifeeren in verschillende streken waargenomen, of zelf in verschillende de praktijk uitgeoefend heeft, zal en moet opgemerkt hebben, hoezeer de giften van dezelfde geneesmiddelen hier en daar verschillende zijn en moeten wezen, om dezelfde werking voorttebrengen; — hoe, op eene zekere plaats, eene kleine gift even zoo veel, ja dikwijls meer uitwerkt, dan in eene andere eene ongelijk sterkere toediening. En dit geldt niet slechts van de gift, maar ook van menig een geneesmiddel, als zoodanig. De Geneesheer in het Noorden ondervind van menig een geroemd geneesmiddel op verre na die werking niet, welke aan hetzelfde worden toegeschreven, ligt hetzelfde als onmerkzaam ter zijde, wanneer hij het al niet voor geheel nadeelig houd, en doet dit met regt, terwijl de Geneesheer in het Zuiden de gewenschte werkingen daarvan ondervind, het niet ontberen kan, met geestdrift aanprijst, en dat met hetzelfde regt.

Hoe zeer ware het daarom te wenschen dat een of meerdere van onze beste en corresponderende waarnemers deze, van de luchtstreek afhankelijke, gevoeligheid voor de geneesmiddelen,

in betrekking tot de volksconstitutie en deszelfs klimatischen grond verzamelden, zamenvoegden en onder algemeene gezigtspunten rangschikten. Hoe veel licht zoude daardoor over de leere der geneesmiddelen verspreid, en nevens menige andere nuttigheid, ook daaruit dit voortvloeijen, dat men de klimatische werking der geneesmiddelen uit klimatische gronden zou leeren kennen, en weten waar dit middel, waar een ander de heilzaamste werkingen, en in welke giften voortbrengt, en welke middelen, onafhankelijk van alle klimatische bestemming, in alle gevallen, even zeker en even weldadig zouden aantewenden zijn. Hieruit zou waarschijnlijk volgen dat de door de natuur gemengde geneesmiddelen, en met name de minerale wateren, alles gelijk gerekend zijnde, tot deze laatste klasse bij uitsluiting zouden behooren.

De uittreksels, welke wij hier, uit eigenhandige brieven mededeelen, die uit zeer onderscheidene en verre van elkander gelegene streken van Duitschland toegezonden zijn, voegen wij als bewijzen voor deze stelling aan.

*Uittreksel uit eenen brief van den
Koninklijken Baijerschen Stads Phy-
sicus en uit de omstreken van Kulmbach,*
Dr. BACHMANN.

Het Geilnauer Mineraalwater houdt zich in behoorlijk toegestopte kruiken zeer lang goed, en ik heb hetzelfde niet slechts gedurende den zomer, maar ook in den herfst en den winter, met groot voordeel, in ongesteldheden van de poortader, en in het algemeen bij verstoppingen in de bloedvaten, den onderbuik, bij ziekten der piswegen, verslijmingen, maagzuur, slepende braken en gruis in de nieren laten drinken. Ik geef hetzelfde in vele gevallen, vooral bij ziekten van de zoo danigen die tot bloedophooping en geneigd zijn, boven andere dergelijke ijzer bevattende wateren, de voorkeur. Het ijzer is daarin bijzonder fijn opgelost, en uit hoofde van deszelfs aandeel, kan men het zelfs bij heete ziekten, vooral bij jicht en rheumatische koortsen, bij zinking en gal koortsen met citroensap en zuiker gemengd, als eenen bijzonder verkwikkenden en dorstlesfenden drank, ja zelfs in eenige soorten van longtering, met melk gemengd, met veel nut laten drinken. Ik moet evenwel den raad geven, van hetzelfde niet bij den maaltijd te drinken, daar ik over het algemeen de vermenging van het minerale water met

met de spijsen mij zeer ondoelmatig houde en in vele gevallen gevonden heb, dat daardoor de spijsvertering bij uitstek verzwakt en gestoord werd. Bij het gebruik van kruiden-afkookfels laat ik het geilnauer water, even als ander dergelijke, gaarne nadrinken.

Dr. HOLZER, *Koninkl. Baiersch geneeskundige raad* enz. te *Munchen* schrijft:

„ Ontegenzeggelijk is het geilnauer water, in een geneeskundig opzigt, zeer aanbevelingswaardig, hoezeer het hier meer tot verkwikking als tot genezing der ziekten gedronken word. Een eenig geval kan ik aanwijzen, waarin hetzelfde zijne geneeskrachten openbaarde. Ik behandelde eenen man van 58 jaar, die een rond jaar, door hijpochondrie en jichtpijnen gemarteld werd. Ik liet hem 'smorgens nuchter anderhalf pintje drinken, daarop eene geringe beweging maken, — des nademiddags dronk hij even zoo veel met wijn en het overige des avonds; vijftien vleschen waren toereikende om hem van zijne kwaal geheel te genezen.

Uittreksel uit eenen brief van Dr. EHRMANN, te Germersheim.

Nu 5 jaren geleden voerde ik het gebruik van het geilnauer water hier, en in de omstreken, in,
 waar

waar het thans veelvuldig gedronken wordt. Daar ons gewoon bronwater, zoo als ik reeds bij eene andere gelegenheid bewezen had, niet het beste is, zoo zijn vele lieden, sedert zij dit water boven dat de voorkeur geven, van die aandoeningen bevrijd gebleven, welke het laatste bij hun voorbragt, zoo als opzetting van de maag, drukking en kramp derzelve, veelvuldige aanvallen van buikloop enz. Daar, waar het mij bijzonderen dienst bewees, was bij de, in onze streken, zoo veelvuldige plaatshebbende gebreken der spijsverteringswerktuigen, het bragt het maagzuur ten onder, vermeerderde den eetlust, nam de verstoppingen in het poortaderstelsel weg; vermeerderde de bij deze soort van ziekten bovenmatige slijmaffcheidingen, verminderde de al te groote prikkelbaarheid van de darmen, vermeerderde derzelve wormswijze beweging zonder verzwakkende buikpijnen voort te brengen, en droeg zeer veel tot genezing der slijmaambijen bij. Ook in sommige gevallen van witten vloed, even als in zuchtige zwelling, welke dikwijls bij ons op tussehenpozende koortsen volgt, vond ik het zeer werkzaam. In de zoo even opgenoemde gevallen schreef ik het gewoonlijk in den aanvang der genezing met andere aangewezen middelen voor; de nagenezing maakte hetzelve meestal geheel nit.

Brief

*Brief van Dr. DORN, Koninkl. Baiersch
Hoogleeraar enz. te Bamberg.*

De reeds door kunstkenner's genoegzaam geda-
ne en door openlijke geschriften bekend gemaak-
te ontleding van het geilnauer mineraal water,
waardoor hetzelfde als een luchtzuur, loogzoutig
water met een niet geheel onbeduidend aandeel
aan ijzer, bekend is geworden, moet het als zoo-
danig in den rij van zeer werkzame en zeldzame
minerale wateren steilen, van welks gebruik de
weldadigste werkingen met allen regt kunnen
verwacht worden. Nog veel meer echter is de
waarde van dit water, door de ervaring zelve
verheven. Zedert zes jaren werd het in onze
Hoofdstad, zoo wel als in de omstreken, zeer
dikwijls gedronken, en overal, waar het onder
daartoe geschikte omstandigheden in gebruik ge-
nomen werd, was de uitslag gunstig, zoodat ik
als geneesheer mij verpligt rekene het publiek
daarop oplettend te maken, en hetzelfde tevens
eenige wenken aan de hand te geven omtrent
die omstandigheden, onder welke zij van des-
zelfs gebruik een bijzonder nut te wachten heb-
ben. Ieder geneesmiddel kan dit alleen onder
zekere omstandigheden zijn; al wie deze over
het hoofd ziet verwacht te vergeefs hulp van eenig
middel, hoe werkzaam op zich zelf ook veel; eer
kan

kan hetzelfde hem dan nog nadeelig worden; alles zal derhalve daarop aankomen, dat men ieder geneesmiddel, onder voegzame omstandigheden, aanwende. — Dit zelfde geldt van het geilnauer water, dat in het algemeen alleen dan zijne voortreffelijke werkingen uitoefent, wanneer zuur en slapte in het menschelijk ligchaam de hoofdrol spelen; daar onder kunnen nu de volgende ziekelijke toestanden gebragt worden:

1.) De dikke, traage, slijmachtige lichaamsgesteldheid, waarbij de zuren zeer gemakkelijk de bovenhand verkrijgen.

2.) Het Maagzuur met alle deszelfs gevolgen, zoo als gestoorde spijsvertering, opzetting van winden, maagkramp, braking van een zuur of stinkend water, somwijlen van een zoet slijm, kóliek, waterachtige buikloopen, bederf der gal, wegsmeltend zweet; op dezen grond is het voor aan opstijgingen en zwartgalligheid onderhevige personen, welke gewoonlijk eene azijnmakerij in hunnen maag hebben, en daardoor veelvuldig lijden, bijzonder geschikt.

3.) Aanhoudende slijmvloed, aanhoudende zinkingvloeiingen, slijmlongteering, verslijmde engborstigheid, slijmige buikloopen, witte vloed enz.

4.) Ziekten van het watervaatstelsel, verstopping der klieren, klierziekten.

5.) Terugblijven der maandzuivering en bleekzucht;

zucht; waar eene slijmachtige gesteldheid der vochten en slapte der vaste deelen de voornaamste rol spelen.

6.) Toevallen van wormen, daar deze gewoonlijk bij een tot slijm geneigd gestel huisvesten.

7.) Rheumatismen en jicht, twee ziekten, waarbij het phosphorzuur de hoofdrol speelt.

8.) Gal en blaassteenen; hier, waar de loogzouten na veeljarige ervaring, zoo wel om het ontstaan der steenen tegen te gaan, als ook om de reeds gevormde op te lossen, boven alle andere middelen de werkzaamste zijn bevonden, is dit loogzoutig water vooral aan te prijzen, daar de loogzouten onder eenen anderen vorm niet zonder nadeel, in genoegzame hoeveelheid en lang voortgezet kunnen gebruikt worden.

9.) Pisbranding, moeilijke pislozing enz. welke omstandigheden bij de tegenwoordige tijdsomstandigheden, uit hoofde van het onvermijdelijk gebruik van slecht bier en slechten wijn zoo dikwijls voorkomen.

10.) Slepemde huiduitslagen, waaraan het zuur en de scherpten een zoo wezenlijk aandeel nemen.

In alle deze en nog veel meerdere, uit gelijke oorzaken ontspruitende, gebreken, kan de lijdende mensch met voorzigtigheid zijne toevlucht tot dit werkzaam mineraal water nemen, en ik houde mij verzekerd dat men den Schepper voor deze gave altoos dankbaar zijn zal.

Uit-

*Uittreksel uit eenen brief van Dr. WEIN-
RICH te Würzburg.*

Daar de, door de achtigwaardigste geneesheeren tot nu toe bekend gemaakte, waarnemingen omtrent het nut van het geilnauer mineraal water, meestal slepende ongesteldheden betreffen, zoo hoop ik bij het Publiek eenigen dank te zullen verdienen, wanneer ik hetzelfde op de geneeskrachten van dit water, ook in heete ziekten en juist daar, waar andere middelen niet aan te wenden zijn, opmerkzaam maak. Uit vele, door mij waargenomene gevallen, wil ik alleen dit ééne mededeelen.

Een dertigjarig, mager, bijzonder prikkelbaar man, werd in den herfst van 1811, na eenen doorgestanen buikloop, door vliegende rheumatische pijnen der ledematen overvallen, waarbij, na verloop van eenige dagen, eene, door hevige schrik ontstane galkoorts, gepaard ging. Deze had reeds eenige dagen voortgeduurd, toen ik bij den zieken geroepen werd, die ik bij uitstek krachteloos vond, met eenen snellen, kleinen pols, klagende over eene ondragelijke branding der maag en walging tegen allen voedsel. Verwijdering der galstoffen, langs den kortsten weg, was hier in de daad aangewezen; maar al had ook de vrees voor eene, welligt reeds aanvankelijke, ontsteking der

maag en de groote zwakte en prikkelbaarheid de zieken mij daarvan moeten weerhouden, zoo zou echter de beslissende tegenzin van den zieken in geneesmiddelen alleen de grootste hinderpaal geweest zijn. In deze verlegenheid nam ik mijne toevlugt tot het geilnauer water. Ik schreef daarvan ieder half uur eenige wijnglazen vol, ook naar omstandigheden nog meer, voor, in vereeniging met gestampten zuiker en een weinig wijn, om, gedurende de opbruifching, door dit mengsel veroorzaakt, te gebruiken; en dit eenvoudige, den zieken hoogst aangenaam middel, voldeed geheel aan mijn doel. Ik vond, bij mijn volgend bezoek, den zieken opgeruimder; de branding in de maag was verdwenen, de walging was voor het grootste gedeelte bedaard en bij het eenige dagen achter elkander, hoezeer spaarzamer voortgezet gebruik van hetzelfde middel, genas de man volkomen.

Waar derhalve galachtige, scherpe, tot rotting neigende, stoffen in de maag of darmen aanwezig zijn, en tegen welker ontlasting, langs den kortsten weg, zich hinderpalen in den weg stellen, (en hoe dikwijls is dit het geval niet in den beginne en zelfs in den loop van zoogenaamde heete en zenuwkoortsen,) diene men het geilnauer mineraal water, in de door mij opgegevene vermenging en in eene genoegzame hoeveelheid, en

en men zal zich in zijne hoop niet bedrogen vinden.

Dr. AXMANN te *Wertheim*, verklaart dat het geilnauer water, uit hoofde van deszelfs aan koolzure *natron* en niet onbeduidende hoeveelheid ijzer, bijzonder weldadig werkt bij flapte en verstoppingen in de werktuigen des onderbuiks, bij hijpochondrie, opstijgingen en aambeijen; dat het hem wijders dienstig was bij eene overvloedige afscheiding der slijmvliezen vooral der geslachtsdeelen en longen. Ook tegen slepende huidgebreken, puisten in het aangezicht en den hals, heeft hij het zeer werkzaam gevonden. Bij zulke omstandigheden, waar sterkere ijzer middelen nog niet kunnen verdragen worden, zal het als een voorbereidingsmiddel gewis zijn doel bereiken.

JONGSTE ERVARINGEN AANGAANDE
HET NUT VAN HET GEILNAUER
MINERAAL WATER.

*Berigt aangaande deszelfs nut van Dr.
KÖCHLIN te Zurich, gegeven in No-
vember 1814.*

Tot in het voorjaar van 1814 wist het publiek volstrekt niets van het geilnauer mineraal water,

en de weinige geneesheeren, welke met de bestanddeelen en de bij andere, met hetzelfde genomen en welgeslaagde proeven niet bekend waren, zagen zich, daar bij ons alle navragen naar dit water te vergeefs waren, buiten staat gesteld, om aan hunne naar hulp reikhalzende zieken, eindelijk een hulpmiddel van zulk eene werkzaamheid te doen toekomen.

Eindelijk bekwamen wij in September eene heelaas! zeer kleine bezending van dit lang verwachte middel, en hoezeer het water voor deszelfs gebruik reeds te verre gevorderd, en het weder daarbij ongunstig, nat en koud was, was dezelve echter spoedig verslonden, en er alzoo geene genoegzame proeven konden worden genomen, daar men zijne hoop op het voorjaar moest vestigen, als wanneer dit water in groo-tere hoeveelheid zou te bekomen zijn.

Reeds bewijst het bloot zinnelijk onderzoek van dit water deszelfs groote werkzaamheid, alle de in de zinnen vallende verschijnselen, bij het openen der kruik en in het gevulde glas, toonden daarin rijkelijk vervatten zoogenaamden bron of mineraalgeest, en de voor de meeste personen aangename, kittelende smaak spreekt duidelijk voor het aanwezen van het luchtzuur. De overige bestanddeelen welke eene nauwkeurige scheikundige ontleding vond, vooral die van het

het mijnstoffelijk loogzout en het ijzer, doen groote werkingen van deszelfs gebruik verwachten.

Het koolstofzure gas, het mijnstoffelijk loogzout en het ijzer, behooren op zich zelven beschouwd, tot de krachtvolste geneesmiddelen tegen slepende ziekte-toestanden van de wedervoortbrenging, in den uitgestrekten zin des woords. Het koolstofzure gas wekt de gezonkene werkdadigheid van de maag in het darmkanaal op, en is vooral werkzaam tot wegneming van dien ongeregelden toestand der levenskracht en levenswerkzaamheid, welke wij met den naam van *erethismus* en tot stuipen-geneigdheid beteekenen.

Het mijnstoffelijk loogzout is, ten gevolge van zijnen scheikundigen aard en prikkend vermogen, een der werkzaamste oplosfende geneesmiddelen. Hetzelve neemt de dikheid en traagheid der vochten en de daardoor ontstane verstoppingen in de ingewanden krachtdadig weg, en is bijzonder werkzaam om de in hoeveelheid en hoedanigheid onregelmatige uit en afscheidingen tot den evenredigen staat terug te brengen; het vernietigt het zuur der vochten in het algemeen, en het zuur en de scherpte van het maagsap in het bijzonder, van hier dat het bij te groote en ziekelijke slijm-afscheiding en tegen verstopping van de klieren van het darmscheit, ten gevolge van een scherp-

zuur maagfap, bij kinderen en volwasfenen het voornaamfte hulpmiddel is en blijft. Eindelijk is het ijzer, zoo als bekend is, het beste wapen tegen kwaadsappigheid en fcherpte der vochten en de daardoor ontftane zwakte en gevoeligheid, de panacea waarmede de Geneesheer warmte en leven in het verfmachtend ligchaam terug brengt en de verlorene roodheid op de wangen weder terug levert. — Wanneer nu deze ftoffen op zich zelve genomen en afgefcheiden, zulk een voortreffelijk vermogen bezitten, welk een zegen is er dan niet voor den lijder van een vocht te verwachten, waarin zij even als in het geilnauer water, tot één geheel vereenigd zijn.

*Uittreksel uit eenen brief van Dr. C.
KOPP te Luzern December 1815.*

Bijzonder in het oogloopend was voor mij het in de laafte herftmaand voorgekomen geval Een jongman van 24 jaren was in de maand Julij door eene zenuwachtige zinkingkoorts overvallen; de voorafgegane oorzaken, even als de aanwezige verfchijnselen overtuigden mij dat de borst bijzonder lijde. Ik behandelde dus den zieken na de aanwezige verfchijnselen, vooral op het

ze-

zenuwachtig karakter der ziekte, als de borstaandoening gerigt. Na verloop van drie weken verdwenen de hevigste verschijnselen der zenuwkoorts, maar des te heviger verlamde zich de borstaandoening, een bestendige hoest, zonder eenige fluimlozing, kwelde namelijk den zieken, zijne ademhaling was zeer moeilijk, en iedere, zelfs de geringste beweging, dreigde hem te doen stikken; hij was als gekneusd, veelvuldig nachtzweet ontstond er, in een woord alle teekenen eener teringkoorts waren aanwezig, en alle door mij aangewende geneesmiddelen schenen zonder gevolg te zijn. Eindelijk schreef ik, na verloop van 6 weken (van den aanvang der ziekte afgekend) den zieken het geilnauer water voor, en liet hem hetzelfde in kleine gift gebruiken, namelijk 's morgens, een half uur na het ontbijt, in een glas met melk, des avonds om 4 uur in een glas met wijn, en nauwelijks was de eerste kruik ledig of de zieke bevond zich reeds veel beter. De snelle werking van het water had mij inderdaad verrascht, en ik liet nu den zieken hetzelfde in eene klimmende gift gebruiken, en nadat hij *acht* kruiken geledigd had, was hij volkomen genezen en bevindt zich sedert gezonder dan hij in langen tijd geweest is.

Eene dergelijke ervaring deed ik, één jaar

geleden, bij eenen man van 45 jaren; die, zoo als hij mij verhaalde, na de verklaring van zijnen voormaligen geneesheer, aan eene borstontsteking geleden had, en nu nog aanhoudend door eenen hoest geplaagd werd die hem geene rust liet; de opgeving van slijmen was zeer sterk, etterachtig, somtijds met bloed gemengd; zijne ademhaling was zeer moeilijk en het geheele uitzigt zeer kwaadsappig. Niet zonder grond konde ik eene zich vormende longtering vermoeden, en maakte dadelijk eene proeve met het geilnauer water met melk gemengd, liet hem hetzelfde gedurende 4 weken gebruiken en door aanwending van dit een eenige middel werd de zieke geheel genezen, nadat hij 9 weken onafgebroken, zonder gevolg, geneesmiddelen gebruikt had.

Even goede diensten heeft dit water mij in rheumatieke ongesteldheden bewezen. Er zijn menschen die zich sedert vele jaren over eene zoo ongestoorde gezondheid niet hebben kunnen verheugen, als sedert zij aan het gebruik van dat water zijn overgegeven.

Een zeker Man, 20 uren van mij verwijderd wonende, gebruikte met vrucht dit water, bij zijne aamborstigheid, waaraan hij sedert vele jaren lijd, en welke voor geene geneesmiddelen wilde wijken. Ik ried hem het geilnauer water aan en
hij

hij drinkt sedert hetzelfde het gansche jaar door, terwijl hij, zoo als hij mij schrijft, zonder hetzelfde niet meer leven kan, en daarin alleen verligting voor zijne ziekte vond.

Nog kan ik meerdere gevallen aanwijzen waar het gelukkig gevolg van dat water altijd aan mijne verwachting beantwoord heeft, bij voorbeeld, in onderdrukte huiduitslag en bij herstellende lijdens, na zware ziekten doorgestaan te hebben.

De hulprijke werkingen, schrijft H. Dr. KRAUSS, uit *Ansbach*, Nov. 1814, welke het geilnauer water in een geval op eene zoo bijzondere wijze voortbragt, vermeldde ik met des te grootere vreugde, daar zij de redding van eenen geliefden vriend ten onderwerp hebben.

Een man van aanzien, sedert zeer vele jaren aan jichtpijnen in de gewrichten lijdende, welke door eene zeer gematigde levenswijze dragelijk waren, werd in Nov. 1813 doór het vatten van koude, of veel liever bij een zeer ongunstig afwisselend weder door een *asthma* overvallen, dat spoedig bedaarde, maar plaats maakte voor een hevig lijden der spijsverteringswerktuigen.

De voornaamste toevallen waren een zeer hinderlijke droogte van den mond, vooral van het

gehemelte, met sterke dorst, een gevoel van groote zwakte, welke dikwijls in eenen, aan onmagt grenzenden toestand, het zwakke levensbeginzel dreigenden uittebluschen, overging; niet zoo zeer een volkomen gebrek aan eetlust, maar veeleer eene walging tegen alles wat eetbaar was; herhaalde aanvallen van stuipachtige misfelijkheid, met braking van slijm en gal gepaard; zeer aanmerkelijke zwelling van de streek der maag, buikloop met perfingen, zeer ongeregelde tuschenpozende pols; sporen van eene in de buikholte aanwezige waterophooping: alle inwendig gebruikte geneesmiddelen, ja alles vermeerderde de toevallen. Onder deze, het leven zoo zeer bedreigende omstandigheden, nam men zijne toevlugt tot het geilnauer water met eenigen ouden, krachtigen rhijnwijn en zuiker. — Deze versterkende en voedzame drank had reeds in den beginne een zeer gewenscht en gunstig gevolg, hij verkwikte den zieken, op eene onbeschrijfelijke wijze, en verminderde alle de toevallen. Hij werd dagen achter een voortgebruikt, en daarbij uitwendig den buik met eene oplossing van kamfer en zwavelaether ingewreven; alle de toevallen verdwenen allengs, de eetlust keerde terug, en hoezeer ook in het tijdstip der herstelling aanmerkelijke zwelling der bovenste en onderste ledede-

dematen volgden, zoo konde echter onder de overige gunstige omstandigheden de volkomene herstelling, welke ook wezenlijk plaats had, vooraf bepaald worden.

*Uittreksel uit eenen Brief van Dr. STAM-
LER, te Gotha.*

De geilnauer bron behoort mede onder de werkzaamste minerale wateren, welke wij bezitten, dat met zijne bijzondere kracht, een zeer aangename smaak verbind. Het versterkt de maag, bevordert de spijsvertering, verdunt het bloed, verheldert den geest, verdrijft alle duistere en zwaarmoedige denkbeelden, wekt het werkvermogen op en verschaft geschiktheid tot den arbeid. Bij iedere zwakte van den onderbuik, vooral bij aambeijen, bij hijpochondrie is het een zeer voortreffelijk geneesmiddel. Bleekzuchtige vrouwen kunnen alleen door dit middel genezen worden. Lijders aan rheumatieke pijnen en aan jicht, drinken het met veel nut. Duizeligheid of hoofdzwijmel verdwijnt het spoedigst na het inwendig gebruik, zoo wel als uitwendige wasching van het hoofd met hetzelfde. Het is te wenschen dat meerdere geneesheeren hunne opmerkzaam-

zaamheid op dit water vestigen zullen, en het zal zeker aan hunne verwachting voldoen.

Uit alle ervaringen schijnt men te mogen opmaken, dat het geilauer water dan vooral zijne voornaamste werkingen uitoefent, wanneer zuut in de maag of de eerste wegen en *atonie* over het algemeen de hoofdrol spelen, terwijl hetzelfde een uitmuntend voorbereidend middel is vóór het gebruik der meer aan ijzer rijke *Swalbacher*, *Pymont* en *Drieburger*-wateren. Het water nu is zeer helder, en zonder eenige kleur, opent men eene kruik, dan ontwikkelt zich het koolstofzuur met geruisch. Vele paarlen stijgen in de hoogte. Deszelfs smaak is zeer aangenaam, zuurachtig, prikkelend en verkoelend, zonder eenigen keukenzoutachtigen, harden, ijzerachtigen bij-smaak.

Het is noodig het volgende op te merken. Vijf zeer nabij elkander gelegene kleine bronnen bevinden zich bijeen en uit derzelve onafscheidbare ineenvloeiing wordt het geilauer water gevormd. Eene dezer bronnen bevat eene aanzienlijke hoeveelheid zwavelachtige lucht, die zich, hoezeer in ongelijkvormige stroomen, aan het geheel mededeelt. Van hier dat het wa-
ter

ter aan de bron eenen aanmerkelijken, dikwijls zeer sterken, zwavelreuk en smaak heeft. Daar men tot heden geen middel heeft kunnen vinden, om deze bron te isoleren en van de andere af te scheiden, zoo heeft men dit gas nog niet scheidkundig kunnen onderzoeken. Het is echter zeer waarschijnlijk dat juist daaraan de aanmerkelijke werking van dat water in borstaandoeningen, vooral in verouderde, toe te schrijven zij. Wijders neemt men, bij het openen van onderscheidene kruiken dikwijls eenen aanmerkelijken zwavelreuk waar, dan men wane niet, dat dit een kenmerk van bederf des waters zij, daar zulks aan den grooteren rijkdom aan dit gas moet worden toegeschreven, ook het laatste troebele, roijmkleurige glas van het water, dat dikwijls voorkomt, is geen teeken van bederf, maar de nederplofing van het ijzer, en kan zonder hinder gedronken worden.

De bestanddeelen van dit water zijn koolstofzuur, harstachtige extractive stof, keukenzout, waterachtige extractive stof, mijnstoffelijk loogzout, ijzerverzuursel, koolzure kalk en magnesia, en wel in de volgende evenredigheid, volgens de volgende tabel.

TAFEL DER BESTANDDEELLEN VAN HET
GEILNAUER MINERAAL WATER.

	In 12 ponden 240 oncen of 247 kubiekd.	In 3 p. 6 onc. of 58½ kub. d.	In 1 p. 20 onc. of 19½ ub. d.
Koolstofzuur.	—	—	—
Harstachtige extractive stof	1 grein.	$\frac{1}{4}$ gr.	$\frac{1}{2}$ gr.
Keukenzout.	4—4½ gr.	1 —	$\frac{1}{3}$ —
Wateracht. extractive stof	6 gr.	$1\frac{1}{2}$ —	$\frac{1}{2}$ —
Mijnstoffelijk loogzout.	144 —	36 —	12 —
Ijzerverzuurfel.	10 —	$2\frac{1}{2}$ —	$\frac{5}{6}$ —
Koolzuure kalk.	16 — 20 —	$4\frac{1}{2}$ —	$1\frac{1}{2}$ —
Magnesia.	42 — 46.	11 —	$3\frac{2}{3}$ —
Vaste bestanddeelen.	223—231½ gr.	56¾ gr.	13¾ —

Tot bewaring van het water wordt vereischt, dat men de kruiken in een goeden kelder op eene houten plank, maar niet op steen of zand plaatse. Behalve te *Geilnau* en te *Offenbach* kan men dit water echt en zuiver bekomen bij J. A. BRAND, te Amsterdam, Leidschestraat, tusschen de Kerkstraat en Keizersgracht, N°. 91.

